

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Commentaria Vetustissima & profundissima Super Canticvm Canticorum Salomonis Qvod Hebraice Dicitvr Sirhasirim

Wolbero <de Sancto Pantaleone>

Coloniae Agrippinae, 1630

Versvs XV. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui
columbarum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10027

VERSUS XV.

Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum.

Describitur pulchritudo Sponsæ.

QUIA inquit primo te ipsam considerans, propter varios tentationum æstus nigram te & fuscam dixisti, meumque adiutorium quod tamen tibi non deerat, adhuc modicæ fidei existens proclamasti, postmodum verò me ostendente te ipsam recognoscens, tantâ fortitudine Spiritus profecisti, ut non solum passionis myrram, sed fasciculum myrræ mihi non dubitares offerre, ecce denuntio tibi, quia iam pulchra es, & quia pulchra, ideo Amica mea, & è conuerso, quia amica mea, ideo pulchra; & non semel pulchra, sed iterum pulchra, repetitio quippe confirmatio est, quia ita perfectè pulchra es, ut mihi geminatâ placeas pulchritudine, fidei scilicet & operationis, siue animæ & corporis.

Geminata pulchritudo fidei & operationis.

Pulchro autem ordine inter duo pulchritudinis prædicata, altrinsecus posita, ynum subiectum medio cõstituitur in loco, quia ipsum mediũ à duobus accipit esse, ita ut si ynum è duobus dupliciter, utrobique dispositæ pulchritudinis desit, videlicet ut sit fides sine operibus, vel opera sine fide; siue sit castitas corporis sine castitate mentis, vel mentis sine castitate corporis, nulla Deo anima spiritualis amicitiaæ fœdere copulatur.

Fides & ope-

Nam cum scriptum sit fides si non

habeat opera, mortua est in semetipsâ, & cum item à Domino insipiens dicatur anima, quæ lampades sine oleo gestat Sponso obuiam processura, manifestum est has geminatas utrobique pulchritudinis partes constitutiuas esse sanctissimæ huius amicitiaæ. Non enim parua æstimationis apud Dei omnipotentis iudicium est, tantâ Dei perfectum esse gratiâ, ut suâ eum dignetur amicitia, & pro speciali munere virtutum, Dei nuncupari amicum, magnum certè præconium est. Vnde Dominus ad Apostolos, iam non dicam, inquit, vos seruos, sed amicos, quia omnia quæcunq; audiui à Patre meo, nota feci vobis. Signum quippe huius amicitiaæ est, paterni reuelatio secreti & quæ specialiter est collata ipsum diligentibus, & huius amicitiaæ fidem seruantibus, contemplatiuæ dignitatis excellentiâ.

ratio sunt partes constitutiuas amicitiaæ diuinae.

Iacob. 2.

Marth. 25.

Ioh. 15.

Sed quia superius à Sponsa Sodales Sponsi dicuntur eo loco ubi dicit, ne vagari incipiam post greges Sodalium tuorum, nunc verò ipsius voce Sponsi Sponsa vocatur amica, considerandum quænam sit inter amicum & Sodalem distantia. Sodalis est qui nobis ad aliquid nobiscum agendum sociatur, amicus verò est, qui vsu vitæ similis pio & fideli amore nobis coniungitur: Sodales ergo Sponsi sunt, qui ei per aliqua bona opera quasi sociari videntur, sed exitus rerum probat quâ id intentione fecerint, dum humanæ laudis cupidi, ostendunt

Differentia inter amicũ & Sodalem quæ sit.

se ab amore illius valde alienos, quem non simpliciter & pie, sed pro suo temporali commodo imitari videbantur. Amici verò eius sunt, qui pro solâ spe æternorum bonorum fideliter ei coniunguntur, & dum nulla prosperitate, nulla aduersitate ab eo separantur, ostendunt quantò eius amore ferueant, cui nil omninò præponere curant. Propter huiusmodi vitæ qualitatem, Ecclesia vel quælibet sancta anima quæ vestigia sequitur Christi, quando ista de eâ pulchritudo prædicatur, *Amica* nomine meretur appellari; Sed quia ipsa pulchritudo ex mentis speculatione, quasi ex quadam facie refulget, subdit causam quare dixerit pulchra, *oculi*, inquit, *tui columbarum*.

Ecclesia, vel anima cur *Amica* vocetur

Cur pulchra dicatur.

Ecclesie oculi sunt Doctores & quare.

Duo mentis oculi intellectus & discretio.

Oculi Ecclesiæ sunt Sancti Doctores, quia sicut oculi nobis viæ sunt Duces, ita Sancti Doctores viam vitæ nobis demonstrantes, sunt nos verbo & exemplo quasi duplici oculo præeuntes.

Moraliter quoque quælibet anima, hoc est in interioris hominis capite duos habet oculos, intellectum & discretionem. Intelligit enim & videt, quid sibi agendum sit, deinde qualiter ipsa actio disponi debeat, discernit, ut in vno oculo qualitatem actus sui inspiciat, in altero modum. Benè enim videt quò tendere debeat, qui & tenendæ vitæ qualitatem considerat, & ipsum qualitatem pro loco & tempore nunc intendendo nunc remit-

tendo fortes & infirmos informat, ita tamè ut ipsa intètio siue remissio certo & competenti fine constituitur. Causa ergo est, quod pulchra dicit, videlicet, quia oculi eius sunt columbarum, quæ comparatio propter septemplex columbinæ naturæ & simplicitatis virtutem rectè posita est.

Septimplex columbæ natura.

Columba quippe caret felle neminem lædit, grana meliora legit, pullos alienos nutrit, in foraminibus petræ nidificat, gemitum pro cantu habet super aquas sedere cōsuevit, ut aduentum accipitris præuidere possit. Propter hæc septem naturæ insignia, colubæ comparatur Sponsa, ut si hæc columbino oculo ad moralè retulerit formam dignè appelletur pulchra, dum hoc nititur habere ex gratiâ, quod columba habet ex naturâ.

Cur Sponsa in pulchritudine cōparetur.

Felle caret; quo spiritualiter quoque Sponsa Christi carere debet, ut secundum Apostolum, *omnis amaritudo, & ira, & clamor, & blasphemia tollatur ab eâ cum omni malitiâ. Neminem lædit*, Christi quoque Sponsa nulli nocere debet, nec verbo nec opere, sed secundum Apostolum, *cum omnibus pacem habere. Grana meliora legit*; sic etiâ Christum diligens ex diuinâ Scriptura meliores debet sententias colligere, quibus & suam vitam honestè & vtiliter sciatur instituire & proximorum, docendo & agendo ad sui exemplum informare: *Pullos alienos nutrit*; Ecclesia quoque eos qui non sunt de corpore

Spōsa Christi felle carere debet. Ephes. 4.

Nullum lædere debet.

Rom. 12. Grana meliora legere debet.

suo,

suo sicuti Hæretici ac peruersi Christiani, ac si proprios filios in sinu suo colligit & eos admonēdo, corripiendo, beneficijs attrahendo corpori suo coniungere satagit, & hoc quælibet anima quæ verè spōsa Christi est, facere debet, vt extraneos & sibi contrarios, quam domesticos pro Christo diligit & foueat vt semper *malum in bonum vincat. In foraminibus petra nidificat* vt serpentium morsus euadat; sic quoque Ecclesia vel Deo coniuncta anima in Christi passione debet refugium quærere, *Christus enim petra est*, cuius passionis foramina vulnera sunt, fortissima contra insidias malignorum spirituum munimina. *Gemitum pro canto habet*, & in hac temporali vita Deum diligenti gemitus pro cantu esse debet, hoc est pro sæculari loco & lætitiâ, *ea que secundum Deum est tristitia*, qua pœnitentiam in salutem stabilem operatur; scriptum est enim, *quia beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur; & è contrario, va vobis qui ridetis nunc, qui aplorabitis. Super aquas sedere consuevit vt aduentum accipitis præuidere possit*, sic etiam fidelis anima super fluenta diuinarum scripturarum mente commorari debet, vt ex his intelligat & discat, qualiter antiqui hostis insidias præcauere valeat.

Rom 12.
Ecclesia nidificat in foraminibus petrae.

I. Cor. I. O

Fidelis anima gemitum pro cantu habere debet.

2. Cor. 7.

Matt. 5.

Luc. 6.

Fidelis anima super aquas debet sedere.

Sponsa cur pulchra prædicatur, id que iteratio.

sponsi placet, vt eam non semel, sed bis quasi confirmando pulchram denuntiet, & geminum in his partibus amorem, Dei videlicet & proximi insinuet. Nam non irasci, in passionis Christi sacramenta sperare, pro peccatis suis, vel pro dilatione cælestis regni genere, sacre Scripturæ animū intēdere diuini amoris est signū: porro neminē lædere, alienos ac si suos suscipere & fouere fraternæ charitatis iudicium est. Sed quia *spiritus sanctus*, per quem *charitas Dei diffunditur in cordibus nostris eadem charitas est*, geminā dilectionis parte constans, dicit enim Iohannes, *Deus charitas est* confideremus in his septem innocentie partibus septiformem ipsius Spiritus sancti gratiam, videlicet spiritū sapientiæ & intellectus, spiritum consilij & fortitudinis, spiritum scientiæ & pietatis, spiritum timoris Domini. *Sapientia quippe est animi motus reprimere dum sapienter considerat, quia ira viri iustitiam Dei non operatur*; hinc Salomon, *stultus inquit, statim iudicat iram suam, qui autem dissimulat iniuriam, callidus est; & iterum, grauesaxum, & ponderosa arena, sed ira viri vtroque grauior; ira non habet misericordiam, nec erumpens furor.* Vnde quidam gentilium dicit.

Signa diuini amoris & fraternæ charitatis quæ sint.

Rom. 5.

I. Ioh. 4.

Septem gratiæ Spiritus sancti describuntur.

Munus spiritus sapientiæ quod sit lac. 1.

Prou. 12.

Prou. 27.

Qui non moderabitur iram, Infectum volet esse, dolor quod suaserit, & mens, Horatius.
Dum pœnas odio per vim festinat multo.

K 3 Et

78 *In Canticum Canticorum Salomonis*

Et vt ostendat sapientia esse, scire animum regere, subdit.

Ira furor breuis est, animum rege, qui nisi paret.

*Imperat, hunc frenis, hunc tu com-
pescce catenis.*

Spiritu ergo sapientia inordinatus animi reprimendus est motus, quia per hoc sapienter declinantur mala, quae plerumque tam graua inde generantur, vt vix aut nunquam sopiantur.

Munus Spi-
ritus Intel-
lectus quod
sit.

Iob. 4.
Matth. 7.

Psal. 10.

Munus Spi-
ritus consilij
quod sit.

*Spiritus quoque intellectus est, nec si-
bi nec alijs nocere, & per rationis
discretionem intelligere æquum
esse, vt quod sibi non vult fieri alteri non
faciat. Sed quia omnis læsionis iniu-
ria dupliciter fit ab inferente, scili-
cet verbo & actione, dupliciter sus-
cipitur à sufferente, hoc est animo
& corpore, duplex quoque intelle-
ctus opponendum est remedium,
vt perpendat, quia & fraternæ cha-
ritatis integritas corrumpitur, &
diuinæ pietatis seueritas prouoca-
tur, quod est & sibi & alijs nocere.
Innocentia enim vera est, quæ nec
sibi nec alijs nocet, quia qui diligit
iniquitatem, odit animam suam, & ne-
mo non prius in se, quàm in alterum
peccat. Magnum planè huius intel-
lectus donum, quo quisque talem
sibi viuendi cõstituit modum, vt &
Deo & hominibus placeat, & hoc
sit veræ innocentia signum Deum
diligere & proximum, quod est v-
niuersæ sanctitatis perfectium.*

*Porro Spiritu consilij, qui in sanctæ
intentionis studium habens, melio-*

*res & vtiliores sanctarum scriptu-
rarum sententias colligit, ex quarum
sensu, veluti ex quodam adiutorio
sibi met consulendo, quendam suæ
qualitati competentem conuersan-
di inueniat statum, & hoc diuersa
sententia collectiuum, fiat benè
constituendæ vitæ consilium.*

*At vero Spiritus Fortitudinis valde
roborat mentem passionis Christi
virtute cõfidentem, quando ipsius
passionis signaculo contra omnem
diabolici incursum impetum, & ex-
terius munitur in corpore, & inter-
ius firmatur in mente. Hoc enim
Spiritu Fortitudinis Moyses Ægyptos
hostes debellauit, quando eos mul-
tiplici plaga per virgam prostrauit,
& populum Dei de eorum seruitute
liberauit insinuans, quod ipse
Dominus fortis & potens in prælio cru-
cis suæ ligno, toti succurrere debe-
ret mundo hoste vniuersali, hoc est
diabolo, passionis suæ virtute pro-
strato. Hoc etiã Spiritu Fortitudinis
Gedeon hostes deuicit cum trecentis,
formam crucis præferentibus in
charactere numeri huius, qui per
TAV literã notatur: Et in Ezechie
nullus percutitur qui hac literã
quasi crucis formã signatus inueni-
tur.*

*Spiritus verò scientia est, sanctarum
seriem scripturarum tenaci memo-
ria commendare, ex quibus sacra
fluenta doctrina diffundat, quæ ta-
li discretionem diuidere sciat, vt &
simplices habeant vnde erudian-
tur, & docti vnde exerceantur.*

Æqua-

Munus Spi-
ritus Forti-
tudinis.

Exodi. 7. 8. 9.
10. 11. 12. 13.

Psal. 23.

Ios. 8.

Ezech. 9.

Munus Spi-
ritus scien-
tia.

Munus spi-
ritus Picta-
tis.

1. Cor. 9.

Munus spi-
ritus Xi-
moris Do-
mini.

Timor
quadru-
plex est.

1. Ioh. 4.

Timor fi-
lialis quis
sit.

Pf. 18.

Eccles. 1.

Timor ini-
fialis quis
sit.

Æqualem vero omnibus offerre
charitatem, vt inimicos æquè vt a-
micos pro Deo diligere, & secundū
Apostolum, omnibus omnia fieri vt o-
mnes lucrifaciamus, profecto spiritus
pietatis est, quo certè spiritū ducitur,
quocūque proximo in omni ne-
cessitate siue corporis siue animæ
pro posse & ultra posse subuenire
non segniter studet.

Porrò ingemiscere duplici com-
pūctionis modo, hoc est vel recor-
datione peccatorum, vel intimo
Deum sitientis animæ desiderio, ex
spiritu Timoris Domini est, quo timet
vel pro peccatis damnari, vel hære-
ditati pij Patris priuari.

Sed cum sint quatuor timores,
vnus seruilis, alter mundanus, terti-
us initialis, quartus filialis, duo ex-
tremi referuntur ad spiritum timo-
ris Domini, quorum vnus quidem
hoc est timor initialis non est sine
charitate, non dico perfecta, sed
inchoatiuā. Vnde Iohannes in epi-
stola suā cum diceret, perfecta chari-
tas foras mittit timorem, ostendit quia
licet mundum perfecta, tamen cha-
ritas est in timore initiali. In altera
verò qui filialis est, solā constans di-
lectione perfecta charitas est, de
quo dicit Psalmista, timor Domini
sanctus permanens in seculum seculi. Ti-
mor initialis est ille de quo dicitur,
initium sapientie timor Domini, quan-
do homo incipit sapere & gustare
Deum, vbi timor & spiritus se inui-
cem comitantur, sicut legitur, timor
non est sine spe. Et quanto plus bona

voluntas crescit id est charitas tan-
to magis timor penè decrefcit, vt ex
isto timore initiali quo timet puniri
quod imperfectum est, quandoq;
proficiat ad timorem filialem, quo
nō timet puniri, sed separari, quod
perfectorum est. Duo vero quos in
præcedenti posuimus timoris, hoc
est seruilis & mundanus non perti-
nent ad spiritum timoris Domini,
quia à casto timore separantur. Ser-
uile quippe est, cessare à malo, pro
pœna ab homine instante, retentā
tamen voluntate malā. Mundanus
est cessare à bono propter pœnam
quæ timetur ab homine: Et hos ti-
mores videlicet seruillem & mun-
danū prohibet Christus diēs, no-
lite timere eos qui corpus occidūt, animā
verò nō habēt quod faciant. Post de ini-
tiali timore supponit dicens, sed po-
tius timete eum, qui potest & corpus &
animam perdere in gehennam; quem
non præciperet nisi in eo charitas,
& si nondum perfecta esset.

Et notandum quod aliquando
in diuinā scripturā iste timor appel-
latur seruilis, quia seruile est affi-
nis, quia & ibi timere pœnæ cessa-
tur à malo, & hic. Sed ille timor
facit cessare à malo opere, & non
voluntate; iste & opere & vo-
luntate. In spiritū ergo gemini
timoris Domini, hoc est initialis
siue filialis quæque sancta ani-
ma gemitum pro cantu habet,
quia in præsentis vitæ gaudio lugu-
brem gerit animum, vel quia timet
dānari pro peccato, vel quia timet

Timor ser-
uile quis
sit.

Timor mū-
danus quis
sit.

Matt. 20.

Timor ini-
fialis &
seruile in
quo cōue-
niant & dis-
ferant.

K 4 sepa

separari à Deo. Itaque vt diximus propter septemplex virtutis & innocentiae columbinæ qualitatem sponsa oculos habere columbarū à sponso memoratur, quia hoc exhibet actione, quod spiritus sancti gratiā vtile & honestum iudicans, rectā videt intentione. Verum quia omne bonum si quod habet, non à se, sed à Deo se habere intelligit, omnem collatā sibi pulchritudinis gratiam ipsi Creatori ac Redemptori suo ascribit dicens. *Ecce tu pulcher es &c.*

VERSUS XVI.

Ecce tu pulcher es Dilecte mi & decorus. Lectulus noster floridus.

Sponsus essentialiter & sponsa accidentaliter pulchra dicitur.

TV inquit ô dilecte essentialiter pulcher es & decorus, ego quicquid pulchritudinis habeo accidentaliter tui participatione iuxta modum à te mihi impensum gratiæ, ex te habeo; quia tū vt creator capabilis existis per inhabitantem gratiam, ego vt creatura capax existo, ipsi gratiæ prout ipse concessisti participando. Et hoc quidem iuxta diuinitatis tuæ potētiam; porro iuxta humanitatē secundum exteriorem hominem, *speciosus forma patris filijs hominum* fuisti: secundum interiorem verò soli tibi vnigenito *non ad mensuram dat Deus spiritum*, cum tui participes ad mensuram eum accipiāt, alius quidem sic, alius verò sic.

Pf. 44.

Ioh. 3.

Omnem autem pulchritudinem & decorem animæ à te qui verè & naturaliter pulcher es & decorus,

habent, quia quicquid mansuetudinis, quicquid pietatis, quicquid iustitiæ, quicquid patientiæ, humilitatis, quicquid postremo vnquam virtutis aut sanctitatis esse potuit aut potest, in te singulariter sancto homine quasi in summo exemplari attendunt & accipiunt.

Præmissa ergo hac dictione, *ecce tu pulcher es & decorus*, ipsius pulchritudinis & decoris aliquas exequitur partes, dum subiungit *lectulus noster floridus, &c.*

Quarum quidem partium prima, id est, *lectulus noster floridus* & ad caput & ad capitis membra referri potest; duæ verò reliquæ ad sola membra de ipso tamen capite participatione pulchritudinis & decoris eius pendentia. Sed primo de prima parte dicendum, quomodo & caput & ad capitis membra appetur: ad caput quidem vel iuxta diuinitatis omnia regentes bene placitum, vel iuxta humanitatis mundum redimendis Sacramentum, ad membra verò iuxta participationē, vt diximus, diuinæ gratiæ mentem cuiusque sancti hominis inhabitantis, & suæ in ea dignationis dona operantis.

Partes pulchritudinis triplices describuntur.

Lectuli nomine requies dupliciter designatur, hoc est vel corporalis vel spiritualis. Quomodo enim post laborē corpus requiē quieuit, ita animus quoq; quibusdam perturbationum laboribus defatigatur requiē appellit: sed hoc loco, *lectulo* requies spiritualis intelligi debet.

Lectulus duplicem significat requiem.